

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และนำไปสัมภาษณ์หญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเป็น 6 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ความชุกของภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม คือ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ การศึกษา รายได้ครอบครัว ที่อยู่อาศัย
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านชีวภาพ ได้แก่ ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติการคุมกำเนิด และประวัติการเจ็บป่วย
- ส่วนที่ 4 ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ได้แก่ ค่าฮีมาโตคริต
- ส่วนที่ 5 ข้อมูลด้านความรู้เรื่องโภชนาการและภาวะโลหิตจาง ระหว่างตั้งครรภ์
- ส่วนที่ 6 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม ปัจจัยด้านชีวภาพ และความรู้เรื่องโภชนาการและภาวะโลหิตจาง ระหว่างตั้งครรภ์ กับการเกิดภาวะโลหิตจางในระหว่างตั้งครรภ์

ส่วนที่ 1 ความชุกของภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ในช่วงเวลาที่ศึกษา คือ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543 พบความชุกร้อยละ 32.9 (95 % CI = 29.7 - 36.1) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงความชุกของโลหิตจาง ในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543

ภาวะโลหิตจาง	จำนวน	ร้อยละ	
	(n= 835)		
ภาวะปกติ	553	67.1	
ภาวะโลหิตจาง	282	32.9	95% CI= 29.7 - 36.1

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม

จากการศึกษา พบว่าอายุส่วนใหญ่น้อยกว่า 25 ปี ร้อยละ 53.8 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 25-35 ปี และมากกว่า 35 ปี พบร้อยละ 39.5 และ 6.7 ตามลำดับ อายุเฉลี่ย 25.4 ปี อายุต่ำที่สุด 14 ปี และอายุสูงที่สุด 43 ปี ด้านของเชื้อชาติ ส่วนใหญ่เชื้อชาติไทย ร้อยละ 99.8 ศาสนา พบว่าส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.5 รองลงมาคือศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ คือ ร้อยละ 0.4 และ 0.1 ตามลำดับ ด้านของอาชีพ พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพแม่บ้าน ร้อยละ 44.2 รองลงมาคือ อาชีพพนักงานประจำซึ่งรวมถึงข้าราชการ / พนักงานบริษัท / พนักงานโรงงาน และอาชีพรับจ้าง (ใช้แรงงาน) ร้อยละ 23.5 และ 18.7 ตามลำดับ ด้านการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 43.5 และ 41.3 ตามลำดับ รายได้ครอบครัวส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 5000 บาทต่อเดือน คือ ร้อยละ 48.3 รองลงมารายได้ครอบครัวระหว่าง 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 38.2 รายได้เฉลี่ย 6,971.14 บาทต่อเดือน ด้านที่อยู่อาศัย พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดสระบุรี ร้อยละ 91.0 ซึ่งจำแนกเป็นนอกเขตเทศบาล ร้อยละ 53.6 และในเขตเทศบาล ร้อยละ 46.4 และพบว่าระยะทางจากบ้านถึงโรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ส่วนใหญ่ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10 กิโลเมตร ร้อยละ 52.5 รองลงมามากกว่าหรือเท่ากับ 20 กิโลเมตร ร้อยละ 29.1 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือนมีนาคม 2543

ข้อมูลด้านประชากร	จำนวน (n=835)	ร้อยละ
อายุ		
< 25 ปี	449	53.8
25-35 ปี	330	39.5
> 35 ปี	56	6.7
(mean = 25.4 , S.D.= 6.05 , min = 14 , max= 43 , median = 25)		
เชื้อชาติ		
ไทย	833	99.8
อื่นๆ	2	0.2
ศาสนา		
พุทธ	831	99.5
คริสต์	1	0.1
อิสลาม	3	0.4

ตารางที่ 5(ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือนมีนาคม 2543

ข้อมูลด้านประชากร	จำนวน (n=835)	ร้อยละ
อาชีพ		
แม่บ้าน	369	44.2
เกษตรกรรวม	36	4.3
รับจ้าง (ใช้แรงงาน)	156	18.7
ธุรกิจส่วนตัว	69	8.3
ข้าราชการ / พนักงานบริษัท / พนักงานโรงงาน	196	23.5
นักเรียน	9	1.0
การศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	11	1.3
ประถมศึกษา	363	43.5
มัธยมศึกษา	345	41.3
ต่ำกว่าปริญญาตรี	79	9.5
ปริญญาตรี	36	4.3
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.1

ตารางที่ 5(ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือนมีนาคม 2543

ข้อมูลด้านประชากร	จำนวน (n=835)	ร้อยละ
รายได้ครอบครัว บาท/เดือน		
น้อยกว่าและเท่ากับ 5,000	403	48.3
5,001-10,000	319	38.2
10,001-15,000	65	7.8
15,001-20,000	35	4.2
มากกว่า 20,000	13	1.5
(mean = 6,971.14 , S.D.= 5,569.71 , min = 0 , max= 60,000 median = 6,000)		
ที่อยู่อาศัย		
นอกจังหวัด	75	9.0
ในจังหวัด	760	91.0
นอกเขตเทศบาล	407	53.6
ในเขตเทศบาล	353	46.4

ตารางที่ 5(ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือนมีนาคม 2543

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(n= 835)	ร้อยละ
ระยะทางจากบ้านถึงโรงพยาบาลศูนย์สระบุรี		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10 กิโลเมตร	438	52.5
11. - 19 กิโลเมตร	154	18.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 20 กิโลเมตร	243	29.1
(mean=14.16,S.D=13.16,min=1,max=250 , median = 11.5)		

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านชีวภาพ ได้แก่ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติประจำเดือน และประวัติการเจ็บป่วย

พบว่าส่วนใหญ่เป็นการตั้งครรภ์ลำดับที่ 1 ร้อยละ 41.1 รองลงมาลำดับที่ 2 คือ ร้อยละ 37.8 ตามลำดับอายุครรภ์ส่วนใหญ่พบว่าอยู่ในไตรมาสที่ 2 คือ อายุครรภ์ 14-26 สัปดาห์ ร้อยละ 47.5 รองลงมาอยู่ในไตรมาสที่ 1 อายุครรภ์ 1-13 สัปดาห์ คือ ร้อยละ 27.4 ด้านประวัติการแท้งบุตร พบร้อยละ 16.5 และประวัติทารกตายปริกำเนิด พบเพียงร้อยละ 2.2 ในด้านประวัติการเป็นประจำเดือน พบว่าเป็นสม่ำเสมอ ร้อยละ 94.9 และระยะเวลาที่เป็น 1-3 วัน ร้อยละ 59.6 สำหรับ ระยะห่างระหว่างครรภ์ พบว่า ส่วนใหญ่ 1 - 3ปี ร้อยละ 77.2 ระยะห่างระหว่างครรภ์น้อยที่สุด 1 ปี มากที่สุด 23 ปี และการตั้งครรภ์ครั้งก่อน เคยฝากครรภ์ ร้อยละ 51.5 และฝากครรภ์ 1 - 4 ครั้ง ร้อยละ 99.8 ฝากครรภ์เฉลี่ย 3.73 ครั้ง มากที่สุด 10 ครั้ง และส่วนใหญ่ฝากครรภ์ที่สถานบริการของรัฐ ร้อยละ 89.5 ในด้านประวัติการคุมกำเนิดในระยะ 1 ปี ก่อนการตั้งครรภ์ครั้งนี้ พบร้อยละ 62.8 และส่วนใหญ่ใช้วิธีการรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิด ร้อยละ 80.2 รองลงมาใช้วิธีฉีดยาคุมกำเนิด ร้อยละ 16.4 และเคยมีประวัติการมีเลือดออกทางช่องคลอด กระปริดกระปรอย เพียงร้อยละ 5.7 ในด้านการมีโรคประจำตัว ไม่พบว่าเคยมีโรคประจำตัว ร้อยละ 89.5 รวมทั้งในระยะ 1 ปีก่อนการตั้งครรภ์ครั้งนี้ พบว่าไม่เคยมีประวัติเป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับการ เสียเลือด เช่น โรคแผลในกระเพาะอาหาร ริดสีดวงทวาร โรคพยาธิ และอุบัติเหตุ ร้อยละ 85.6 และไม่เคยมีประวัติการ ถ่ายอุจจาระเป็นเลือด ร้อยละ 93.5 ประวัติการรับประทานยาแก้ปวด พบร้อยละ 78.0 สำหรับความถี่ของการใช้ยา พบว่าส่วนใหญ่รับประทานเฉพาะเมื่อมีอาการ ร้อยละ 94.2 และยาที่รับประทานมากที่สุดคือ พาราเซตามอล ร้อยละ 94.1 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลชีวภาพ ได้แก่ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติประจำเดือนและ ประวัติการเจ็บป่วย ในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านชีวภาพ	จำนวน(n= 835)	ร้อยละ
ลำดับที่ตั้งครรภ์		
ครรภ์ที่ 1	343	41.1
ครรภ์ที่ 2	316	37.8
ครรภ์ที่ 3	126	15.1
> ครรภ์ที่ 3	50	6.0
อายุครรภ์		
ไตรมาสที่ 1 (1-13 สัปดาห์)	229	27.4
ไตรมาสที่ 2 (14-26 สัปดาห์)	397	47.5
ไตรมาสที่ 3 (27-40 สัปดาห์)	209	25.1

ตารางที่ 6(ต่อ) แสดงข้อมูลชีวภาพ ได้แก่ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติประจำเดือนและ ประวัติการเจ็บป่วย ในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านชีวภาพ	จำนวน(n= 835)	ร้อยละ
ประวัติการแท้งบุตร		
ไม่เคย	697	83.5
เคย	138	16.5
1-2 ครั้ง	131	94.9
> 2 ครั้ง	7	5.1
ประวัติทารกตายปริกำเนิด		
ไม่เคย	817	97.8
เคย	18	2.2
1-2 ครั้ง	18	100.0
> 2 ครั้ง	0	0.0

ตารางที่ 6(ต่อ) แสดงข้อมูลชีวภาพ ได้แก่ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติประจำเดือนและ ประวัติการเจ็บป่วย ในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านชีวภาพ	จำนวน(n= 835)	ร้อยละ
ประวัติประจำเดือน		
ไม่สม่ำเสมอ	43	5.1
สม่ำเสมอ	792	94.9
จำนวนวันที่เป็น		
1-3 วัน	498	59.6
4-7 วัน	337	40.4
(mean = 3.81,S.D = 1.31 , min = 2 , max =1 0)		
ระยะห่างของการตั้งครรภ์		
1 - 3 ปี	645	77.2
> 3 ปี	190	22.8
(mean = 4.59 , S.D = 3.4 , min = 1 , max = 23 median = 4)		

ตารางที่ 6(ต่อ) แสดงข้อมูลชีวภาพ ได้แก่ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติประจำเดือนและ ประวัติการเจ็บป่วย ในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านชีวภาพ	จำนวน(n= 835)	ร้อยละ
ประวัติการฝากครรภ์		
ไม่เคย	405	49.5
เคย	430	51.5
1-4 ครั้ง	429	99.8
> 4 ครั้ง	1	0.2
(mean = 3.37,S.D= 0.81 , min = 1 , max = 10)		
สถานบริการที่ฝากครรภ์		
สถานบริการของรัฐ	385	89.5
สถานบริการของเอกชน	45	10.5

ตารางที่ 6(ต่อ) แสดงข้อมูลชีวภาพ ได้แก่ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติประจำเดือนและ ประวัติการเจ็บป่วย ในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านชีวภาพ	จำนวน(n= 835)	ร้อยละ
ประวัติคุมกำเนิด		
ไม่เคย	311	37.2
เคย	524	62.8
ยาเม็ด	420	80.2
ยาฉีด	86	16.4
ยาฝัง	3	0.6
ห่วงอนามัย	6	1.1
อื่นๆ	9	1.7
ประวัติการมีเลือดออกทางช่องคลอด		
ไม่เคย	787	94.3
เคย	48	5.7

ตารางที่ 6(ต่อ) แสดงข้อมูลชีวภาพ ได้แก่ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติประจำเดือนและ ประวัติการเจ็บป่วย ในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านชีวภาพ	จำนวน(n= 835)	ร้อยละ
ประวัติการมีโรคประจำตัว		
ไม่เคย	747	89.5
เคย	88	10.5
ประวัติการเจ็บป่วย 1 ปีก่อนตั้งครรภ์ครั้งนี้		
ไม่เคย	715	85.6
เคย	120	14.4
โรคแผลในกระเพาะอาหาร	71	59.2
ริดสีดวงทวาร	27	22.5
โรคพยาธิ	7	5.8
อุบัติเหตุ	5	4.2
อื่นๆ	10	8.3

ตารางที่ 6(ต่อ) แสดงข้อมูลชีวภาพ ได้แก่ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติประจำเดือนและ ประวัติการเจ็บป่วย ในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านชีวภาพ	จำนวน(n= 835)	ร้อยละ
ประวัติการถ่ายอุจจาระเป็นเลือด		
ไม่เคย	781	93.5
เคย	54	6.5
ประวัติการรับประทานยาแก้ปวด		
ไม่เคย	184	22.0
เคย	651	78.0
ความถี่ในการรับประทานยาแก้ปวด		
ประจำทุกวัน	11	1.7
2-3 วันต่อครั้ง	15	2.3
สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	12	1.8
เมื่อมีอาการ	613	94.2
ชนิดของยาแก้ปวด		
พาราเซตามอล	614	94.1
ไม่ทราบชื่อยา	22	3.4
อื่นๆ	15	2.5

ส่วนที่ 4 ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ซึ่งมีการควบคุมคุณภาพและใช้เป็นข้อมูลยืนยัน ภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ที่มาใช้บริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี

จากการศึกษาพบว่าค่าฮีมาโตคริตที่มากกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 33 พบร้อยละ 67.1 และค่าฮีมาโตคริตที่ต่ำกว่า ร้อยละ 33 พบร้อยละ 32.9 และเมื่อระดับของค่าฮีมาโตคริตที่น้อยกว่า ร้อยละ 33 ออกเป็น 3 ระดับ พบว่าส่วนใหญ่ค่าฮีมาโตคริตน้อยกว่าปกติ ระดับที่ 1 คือ ร้อยละ 27-32 ร้อยละ 95.7 และค่าฮีมาโตคริตน้อยกว่าปกติ ระดับที่ 2 คือ ร้อยละ 21-26 ร้อยละ 4.3 และไม่พบค่าฮีมาโตคริตน้อยกว่าปกติ ระดับที่ 3 คือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 20 ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 34.42 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ร้อยละของค่าฮีมาโตคริต ในหญิงตั้งครรภ์ที่มาใช้บริการที่โรงพยาบาลศูนย์ สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านชีวภาพ	จำนวน(n= 835)	ร้อยละ
มากกว่า ร้อยละ 33	560	67.1
น้อยกว่า ร้อยละ 33	275	32.9
ระดับที่ 1 ร้อยละ 27-32	265	95.7
ระดับที่ 2 ร้อยละ 21-26	10	4.3
ระดับที่ 3 น้อยกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 20	0	0.0
(mean= 34.42 , S.D= 3.34 , min = 22.7 , max =44.0)		

ส่วนที่ 5 ความรู้ด้านโภชนาการและภาวะโลหิตจางระหว่างตั้งครรภ์ โดยสอบถามความรู้
จำนวน 20 ข้อ

จากการศึกษาพบว่าระดับความรู้เรื่องโภชนาการและภาวะโลหิตจาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ดี ปานกลาง และพอใช้ โดยใช้เกณฑ์ คะแนนรวม $\bar{X} \pm S.D.$ พบว่าคะแนนรวมของผู้ถูกสัมภาษณ์อยู่ในปานกลาง (คะแนนรวม 12 -17 คะแนน) ร้อยละ 60.7 รองลงมา คือ ระดับพอใช้ (คะแนนรวมน้อยกว่า 12 คะแนน) ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบถูกทุกข้อ เพียงร้อยละ 3.1 คะแนนรวมน้อยที่สุด 6 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 0.2 คำถามที่มี ผู้ตอบถูกมากที่สุด คือ การกินยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก ทำให้สุขภาพของแม่และลูกแข็งแรง พบร้อยละ 94.4 ข้อที่ตอบผิดมากที่สุด คือ ภาวะโลหิตจางไม่มีผลเสียต่อร่างกาย พบร้อยละ 47.8 ดังตารางที่ 8 และตารางที่ 9

ตารางที่ 8 ร้อยละของระดับความรู้เรื่องโภชนาการและภาวะโลหิตจางระหว่างตั้งครรภ์ ของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 – มีนาคม 2543

คะแนนด้านความรู้	จำนวน (n=835)	ร้อยละ
ระดับพอใช้ (< 12 คะแนน)	172	20.6
ระดับปานกลาง (12-17 คะแนน)	507	60.7
ระดับดี (> 17 คะแนน)	156	18.7

(mean = 14.81 , S.D. = 2.81 , min = 6 , max = 20)

ตารางที่ 9 ร้อยละของข้อมูลด้านความรู้เรื่องโภชนาการและภาวะโลหิตจางระหว่างตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2542 – มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านความรู้	ร้อยละ (n= 835)	
	ตอบผิด	ตอบถูก
1.ขณะตั้งครรภ์ ถ้าแข็งแรงไม่ต้องกินยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก	39.2	60.8
2. การตั้งครรภ์หลายครั้งไม่มีผลต่อการเกิดภาวะโลหิตจาง	46.3	53.7
3. ถ้าเคยเป็นโลหิตจางแล้วไม่เป็นอีก	19.8	80.2
4. การงดอาหารพวกเนื้อสัตว์มีโอกาสเกิดภาวะโลหิตจาง	46.9	53.1
5. โลหิตจางมีอันตรายต่อสุขภาพของแม่และลูก	13.7	86.3
6. โลหิตจางไม่มีผลต่อบุตรในครรภ์	25.1	74.9
7.ถ้าเกิดภาวะโลหิตจางมีโอกาสตายจากการเสียเลือด ระหว่างคลอด	32.0	68.0
8.ถ้าเกิดภาวะโลหิตจางอาจทำให้คลอดก่อนกำหนด	42.3	57.7
9. โลหิตจางทำให้ความต้านทานโรคน้อย	11.3	88.7
10. ทำให้บุตรน้ำหนักน้อยกว่าปกติ	17.8	82.2
11. โลหิตจางไม่มีผลเสียต่อร่างกายทำให้เหนื่อยง่ายเท่านั้น	47.8	52.2
12. ยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กทำให้ลูกตัวใหญ่คลอดยาก	42.6	57.4
13. ยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กไม่จำเป็นต้องกินทุกวัน	32.7	67.3
14. กินอาหารประเภทเนื้อสัตว์ป้องกันได้	22.0	78.0

ตารางที่ 9(ต่อ) ร้อยละของข้อมูลด้านความรู้เรื่องโภชนาการและภาวะโลหิตจางระหว่าง
ตั้งครรภ์ ของหญิงตั้งครรภ์ที่มาใช้บริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี
ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2542 – มีนาคม 2543

ข้อมูลด้านความรู้	ร้อยละ (n= 835)	
	ตอบผิด	ตอบถูก
15.ยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กป้องกันโลหิตจางได้	15.9	84.1
16.ยาสมุนไพรรักษาโลหิตจางดีกว่ายาแผนปัจจุบัน	19.5	80.5
17.กินยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กทำให้แม่อ้วน	43.4	56.6
18.กินยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กทำให้สุขภาพแม่และลูก แข็งแรง	5.6	94.4
19.การตั้งครรภ์ควรห่างกัน 2-3 ปี	7.2	92.8
20. ระหว่างตั้งครรภ์ควรงดของหมักดอง	6.3	93.7

ส่วนที่ 6 ทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 หมวด ดังนี้
 หมวดที่ 1 ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม
 หมวดที่ 2 ปัจจัยด้านชีวภาพ
 หมวดที่ 3 ปัจจัยด้านความรู้และภาวะโลหิตจางระหว่างตั้งครรภ์

หมวดที่ 1 ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ครอบครัว ระดับการศึกษา และที่อยู่อาศัย

จากการศึกษา เมื่อแบ่งกลุ่มอายุเป็น 3 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่ 1 อายุน้อยกว่า 25 ปี กลุ่มที่ 2 อายุระหว่าง 25-35 ปี และกลุ่มที่ 3 อายุมากกว่า 35 ปี พบว่ากลุ่มที่อายุน้อยกว่า 25 ปี มีอัตราการเกิดภาวะโลหิตจางมากที่สุด คือ ร้อยละ 37.2 และปัจจัยด้านอายุ มีความสัมพันธ์กับภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.017$) ด้านอาชีพซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 อาชีพแม่บ้าน เกษตรกรรม รับจ้าง (ใช้แรงงาน) กลุ่มที่ 2 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย พนักงานบริษัท/พนักงานโรงงานข้าราชการ กลุ่มที่ 3 นักเรียน พบว่ากลุ่มนักเรียนมีภาวะโลหิตจางมากที่สุดคือ ร้อยละ 55.6 รองลงมาคือกลุ่มอาชีพแม่บ้าน เกษตรกรรม รับจ้าง (ใช้แรงงาน) ร้อยละ 33.3 ปัจจัยด้านรายได้ครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 รายได้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ต่อเดือน กลุ่มที่ 2 มากกว่า 10,000 บาท พบว่ากลุ่มที่มีรายได้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาทต่อเดือน เกิดภาวะโลหิตจางมากที่สุดคือ ร้อยละ 34.2 และปัจจัยด้านรายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.047$) ด้านระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ต่ำกว่าปริญญาตรี กลุ่มที่ 2 ปริญญาตรี ขึ้นไป พบว่าปัจจัยด้านการศึกษาทั้ง 2 กลุ่มเกิดภาวะโลหิตจางใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 33.0 และ 32.4 ด้านที่อยู่อาศัยแบ่งออกเป็นในเขตเทศบาลและอยู่นอกเขตเทศบาล พบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลเกิดภาวะโลหิตจางมากที่สุดคือ ร้อยละ 34.4 และปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม คือ อาชีพ การศึกษาและที่อยู่อาศัย ไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะโลหิตจาง ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม กับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 – เดือนมีนาคม 2543

ปัจจัยด้านประชากร	ภาวะโลหิตจาง(ร้อยละ)		รวม (n)
	ไม่มีภาวะโลหิตจาง	มีภาวะโลหิตจาง	
อายุ			
< 25 ปี	62.8	37.2	449
25-35 ปี	72.4	27.6	330
> 35 ปี	69.9	30.4	56
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 8.147$ df = 2 p = 0.017			
อาชีพ			
แม่บ้าน/เกษตรกร/รับจ้าง	66.7	33.3	561
พนักงานประจำ/ค้าขาย	68.7	31.3	265
นักเรียน	44.4	55.6	9
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 2.438$ df = 2 p = 0.296			

ตารางที่10(ต่อ) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม กับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 – เดือนมีนาคม 2543

ปัจจัยด้านประชากร	ภาวะโลหิตจาง(ร้อยละ)		รวม (n)
	ไม่มีภาวะโลหิตจาง	มีภาวะโลหิตจาง	
รายได้ครอบครัว บาท/เดือน			
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000	65.8	34.2	722
มากกว่า 10,000	75.2	24.8	113
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 3.935 \quad df = 1 \quad p = 0.047$			
การศึกษา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี	67.0	33.0	798
ปริญญาตรีขึ้นไป	67.6	32.4	37
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 0.004 \quad df = 1 \quad p = 0.947$			
ที่อยู่อาศัย			
นอกเขตเทศบาล	65.6	34.4	407
ในเขตเทศบาล	68.8	31.2	353
รวม	67.1	32.9	760
$\chi^2 = 0.897 \quad df = 1 \quad p = 0.344$			

หมวดที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวภาพ ได้แก่ ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติการคุมกำเนิด และประวัติการเจ็บป่วยจากการศึกษาปัจจัยของการตั้งครรภ์กับการเกิดภาวะโลหิตจาง

จากการศึกษาด้านลำดับครรภ์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ลำดับครรภ์ที่ 1-3 กลุ่มที่ 2 มากกว่าครรภ์ 3 ขึ้นไป พบว่ากลุ่มที่ 2 มากกว่าครรภ์ 3 ขึ้นไปเกิดภาวะโลหิตจางมากที่สุด คือ ร้อยละ 34.0 ในด้านอายุครรภ์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ไตรมาสที่ 1 อายุครรภ์ 1-13 สัปดาห์ ไตรมาสที่ 2 อายุครรภ์ 14-26 สัปดาห์ และไตรมาสที่ 3 อายุครรภ์ 27-40 สัปดาห์ พบว่ากลุ่มที่อยู่ในไตรมาสที่ 2 เกิดภาวะโลหิตจางมากที่สุด คือ ร้อยละ 36.0 สำหรับประวัติการแท้งบุตรและประวัติทารกตายปริกำเนิด พบว่ากลุ่มที่ไม่เคยแท้งบุตรเกิดภาวะโลหิตจาง ร้อยละ 33.4 และกลุ่มที่ไม่เคยมีทารกตายปริกำเนิด เกิดภาวะโลหิตจางร้อยละ 44.4 ในด้านระยะห่างของการตั้งครรภ์ เมื่อแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ระยะห่างของการตั้งครรภ์ 1-3 ปี และ 4 ปี ขึ้นไป พบว่ามีระยะห่างระหว่าง ตั้งครรภ์ 1-3 ปี เกิดภาวะโลหิตจาง ร้อยละ 35.3 และมีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.006$) สำหรับประวัติประจำเดือน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ประจำเดือนไม่สม่ำเสมอ และประจำเดือนสม่ำเสมอ พบว่ากลุ่มที่ไม่สม่ำเสมอเกิดภาวะโลหิตจาง ร้อยละ 34.9 ด้านประวัติการคุมกำเนิด พบว่ากลุ่มที่ไม่เคยคุมกำเนิดเกิดภาวะโลหิตจางร้อยละ 33.8 ด้านประวัติการเจ็บป่วย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ไม่มีโรคประจำตัว และมีโรคประจำตัว พบว่ากลุ่มที่เคยเป็นโรคประจำตัวเกิดภาวะโลหิตจางมากที่สุด คือ ร้อยละ 35.2 การเจ็บป่วยในระยะ 1 ปีก่อนตั้งครรภ์ครั้งนี้ พบว่ากลุ่มที่ไม่เคยเจ็บป่วยในระยะ 1 ปี เกิดภาวะโลหิตจางร้อยละ 33.0 ประวัติการถ่ายอุจจาระเป็นเลือด พบว่ากลุ่มที่ไม่เคยถ่ายอุจจาระเป็นเลือดเกิดภาวะโลหิตจางร้อยละ 33.4 และสำหรับประวัติการรับประทานยาแก้ปวดและความถี่ในการรับประทานยา พบกลุ่มที่ไม่เคยรับประทานยาแก้ปวด เกิดภาวะโลหิตจาง ร้อยละ 34.8 และกลุ่มมีรับประทานยาเป็นประจำ คือ ทุกวัน , 2-3 วันต่อครั้ง และสัปดาห์ละครั้ง เกิดภาวะโลหิตจางมากที่สุด คือ ร้อยละ 34.2 และปัจจัยด้านชีวภาพ คือ ลำดับครรภ์ อายุครรภ์ ประวัติการแท้งบุตร ประวัติการคลอดปริกำเนิด ประวัติประจำเดือน ประวัติการคุมกำเนิด ประวัติการเจ็บป่วยในอดีต ประวัติการเจ็บป่วยในระยะ 1 ปีก่อนการตั้งครรภ์ครั้งนี้ ประวัติการรับประทานยาแก้ปวด และความถี่ในการรับประทานยา พบว่าไม่มีความสัมพันธ์ กับภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ($p > 0.05$) ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านชีวภาพ กับการเกิดภาวะ โลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2542 – เดือนมีนาคม 2543

ปัจจัยด้านชีวภาพ	ภาวะโลหิตจาง(ร้อยละ)		รวม (n)
	ไม่มีภาวะโลหิตจาง	มีภาวะโลหิตจาง	
ลำดับครรภ์			
ครรภ์ที่ 1-3	67.1	32.9	785
มากกว่าครรภ์ที่ 3	66.0	34.0	50
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 0.027$ df = 1 p = 0.869			
อายุครรภ์			
ไตรมาสที่ 1	71.2	28.8	229
ไตรมาสที่ 2	64.0	36.0	397
ไตรมาสที่ 3	68.4	31.6	209
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 3.64$ df = 2 p = 0.162			

ตารางที่ 11(ต่อ) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านชีวภาพ กับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 – เดือนมีนาคม 2543

ปัจจัยด้านชีวภาพ	ภาวะโลหิตจาง(ร้อยละ)		รวม (n)
	ไม่มีภาวะโลหิตจาง	มีภาวะโลหิตจาง	
ประวัติการแท้งบุตร			
ไม่เคย	66.6	33.4	697
เคย	69.6	30.4	138
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 0.468$ df = 1 p = 0.494			
ประวัติทารกปรกติกำเนิด			
ไม่เคย	67.3	32.7	817
เคย	55.6	44.4	18
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 1.10$ df = 1 p = 0.194			
ระยะห่างของการตั้งครรภ์			
1-3 ปี	64.7	35.3	645
> 3 ปี	75.3	24.7	190
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 7.48$ df = 1 p = 0.006			

ตารางที่ 11(ต่อ) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านชีวภาพ กับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 – เดือนมีนาคม 2543

ปัจจัยด้านชีวภาพ	ภาวะโลหิตจาง(ร้อยละ)		รวม (n)
	ไม่มีภาวะโลหิตจาง	มีภาวะโลหิตจาง	
ประวัติประจำเดือน			
ไม่สม่ำเสมอ	65.1	34.9	43
สม่ำเสมอ	67.2	32.8	792
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 0.078$ df = 1 p = 0.780			
ประวัติการคุมกำเนิด			
ไม่เคย	66.2	33.8	311
เคย	67.6	32.4	524
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 0.154$ df = 1 p = 0.695			

ตารางที่ 11(ต่อ) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านชีวภาพ กับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 – เดือนมีนาคม 2543

ปัจจัยด้านชีวภาพ	ภาวะโลหิตจาง(ร้อยละ)		รวม (n)
	ไม่มีภาวะโลหิตจาง	มีภาวะโลหิตจาง	
ประวัติการมีโรคประจำตัว			
ไม่เคยมีโรค	67.3	32.7	747
เคยมีโรค	64.8	35.2	88
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 0.234$ df = 1 p = 0.628			
ประวัติการเจ็บป่วยในระยะ 1 ปี			
ไม่เคย	67.0	33.0	715
เคย	67.5	32.5	120
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 0.012$ df = 1 p = 0.913			

ตารางที่ 11(ต่อ) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านชีวภาพ กับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 – เดือนมีนาคม 2543

ปัจจัยด้านชีวภาพ	ภาวะโลหิตจาง(ร้อยละ)		รวม (n)
	ไม่มีภาวะโลหิตจาง	มีภาวะโลหิตจาง	
ประวัติการถ่ายอุจจาระเป็นเลือด			
ไม่เคย	66.6	33.4	781
เคย	74.1	25.9	54
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 1.284 \quad df = 1 \quad p = 0.257$			
ประวัติการรับประทานยาแก้ปวด			
ไม่เคย	65.2	34.8	184
เคย	67.6	32.4	651
รวม	67.1	32.9	835
$\chi^2 = 0.365 \quad df = 1 \quad p = 0.546$			

ตารางที่ 11(ต่อ) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านชีวภาพ กับการเกิดภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 – เดือนมีนาคม 2543

ปัจจัยด้านชีวภาพ	ภาวะโลหิตจาง(ร้อยละ)		รวม n=835
	ไม่มีภาวะโลหิตจาง	มีภาวะโลหิตจาง	
ความถี่ในการรับประทานยาแก้ปวด			
ประจำ	65.8	34.2	38
เมื่อมีอาการ	67.7	32.3	613
รวม	67.1	32.4	835
$\chi^2 = 0.060$ df = 1 p = 0.807			

หมวดที่ 3 ทดสอบความสัมพันธ์ด้านความรู้เรื่องโภชนาการและภาวะโลหิตจางระหว่าง
ตั้งครรภ์ กับการเกิดภาวะโลหิตจางระหว่างตั้งครรภ์

จากการศึกษาด้านความรู้ โดยแบ่งระดับความรู้ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับพอใช้ (คะแนน < 12) ระดับปานกลาง (คะแนน 12-17 คะแนน) ระดับสูง (คะแนน > 17 คะแนน) พบว่ากลุ่มที่มีความรู้ ระดับพอใช้เกิดภาวะโลหิตจางมากที่สุด คือร้อยละ 39.0 และปัจจัยด้านความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะโลหิตจาง ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านระดับความรู้เรื่องโภชนาการและภาวะโลหิตจาง
กับการเกิดภาวะโลหิตจาง ในหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล
ศูนย์สระบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2542 – เดือนมีนาคม 2543

ปัจจัยด้านความรู้	ภาวะโลหิตจาง(ร้อยละ)		รวม (n)
	ไม่มีภาวะโลหิตจาง	มีภาวะโลหิตจาง	
พอใช้ (< 12 คะแนน)	61.0	39.0	172
ปานกลาง (12-17 คะแนน)	68.0	32.0	507
ดี (> 17 คะแนน)	70.5	29.5	156
รวม	67.1	32.9	835

$\chi^2 = 3.882$, df = 2 , p = 0.144